

"לבניינה של תורה" – חלק רצו

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

"שִׁבְתֵי לְיִדְוֹשָׁלַיִם בְּרֵחֵמִים"

לקראת יום ירושלים

"וְשִׁבּוּ בָנִים לְגְבוּלָם"

את מיצרי טיראן. משמעות הדבר הייתה עילה למלחמה. מאז החלו ימים של אימה ומתח. אמנם, מצב זה הוביל בסופו של דבר למהפכה עולמית. המצב הקשה הזה הוביל לניסים עצומים שרבש"ע עשה לנו והתגלו על ידי גבורת ישראל. כולם חשו את גדולת הימים, כאילו נשמעו פעמי משיח. אפילו הרמטכ"ל דאז ציטט פסוקים כדי לבטא את תחושת הניצחון.³

הייתה זו מציאות מופלאה. המלחמה פרצה ביום שני, ולאחר יומיים, ביום רביעי כ"ח באייר, שוחררה ירושלים מהכיבוש הירדני. שבועיים לאחר קום המדינה, בי"ט באייר תש"ח, נפל הרובע היהודי בידי שונאינו, יימח שם וזכרם. מאז למשך תשע עשרה שנים גלה עם ישראל מליבה של ירושלים. לדברי חלק מגדולי דורנו, ביניהם הרב שלמה מן-ההר זצ"ל, התקיימה בזה הנבואה:⁴ "וַיֵּצֵא חָצִי הָעִיר בְּגוֹלָה". ממש לא רחוק מצוי המקום ממנו נלקחו היהודים בשבי. גלות ישראל היא גלות השכינה – "בכל מקום שגלו ישראל כביכול גלתה שכינה עימם"⁵, בבחינת "עֲמוּ אֲנִי בְּצָרָה"⁶. תשע עשרה שנים ועשרה ימים חלפו, מי"ט באייר תש"ח – יום נפילת הרובע – עד לכ"ח באייר תשכ"ז – יום שחרור

המנסה לעבור בימים הללו ברחובות הרובע יהודי זוכה לראות כי הרחובות מלאים אדם, ברוך ה', מלאים בהמון בית ישראל המגיעים הנה. מדוע ישנה נהירה כזו לכאן בימים אלו?

בעוד שלשה ימים בשבע בבוקר, ימלאו חמישים ואחד שנים לבוקר בו פרצה מלחמת ששת הימים. אני זוכר את אותם הרגעים בהם צופרי האזעקה העולה-ויורדת קראו לאזרחי המדינה הקטנה לרדת למקלטים. ברצוני להדגיש בפניכם, הלוא רוב הציבור כאן לא היה חי אז, שהיה זה לאחר מספר שבועות רוויי מתח, ימי כוננות. הייתה תחושה במדינת ישראל שאנו קרבים לשואה. היה זה רק תשע-עשרה שנים לאחר קום המדינה הקטנה והצעירה, והמצב היה נראה קשה ומאיים מאוד על עצם קיומה של המדינה.

ביום העצמאות של אותה השנה התקיימה בישיבת "מרכז הרב" מסיבת הודאה קטנה וישיבתית, באותם הימים מספר הלומדים ב"מרכז הרב" לא היה גדול. באותה מסיבה נשא הרב צבי יהודה זצ"ל את "מזמור י"ט של מדינת ישראל"¹. הוא זעק:² "איפה חברון שלנו – האנחנו שוכחים את זה?! והיכן שכם שלנו, ויריחו שלנו, איפה – הנשכחין?!"

למחרת בבוקר התקיים מצעד יום העצמאות, כפי שהיה נהוג באותם הימים. במהלך המצעד הגניבו פתק לראש הממשלה שנשיא מצרים סגר

³ עיין התקופה הגדולה, פרק כ, עמוד שצג: רב אלוף יצחק רבין, הרמטכ"ל, במברק ברכה לעצרת הודיה שנערכה בתל אביב: 'מאת ה' היתה זאת, היא נפלאה בעינינו'.

⁴ זכריה, פרק יד, פסוק ב

⁵ מכילתא, מסכתא דפסחא, פרשה יד; תלמוד ירושלמי, תענית, פרק א, הלכה א

⁶ עיין שמות רבה, פרשה ל, אות כד: "אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אם אין לכם בשבילי אני עושה, כביכול כל ימים שאתם שם בצרה אני עמכם, שנאמר (תהלים צא): 'עמו אנכי בצרה', ואני גואל לעצמי, שנאמר (ישעיה נט): 'זירא כי אין איש וישתומם וגו'".

¹ לימים הודפס בלנתיות ישראל, חלק ב, עמודים שנה-שסו (במהדורת בית-אל, תשס"ג).

² שם, עמוד שנו

“נחננו נעבד חלוצים לפני ה”

חזרנו לישיבת “הכותל”, שהוקמה במקום זה לאחר מספר גלגולים. עוד היינו בבניין הישן והקטן כשהרב הדרי זצ”ל קיבלני לישיבה. כעת זכינו לבניין ענק, ששייכות רבות מתדפקות על דלתותיו ומבקשות להתאכסן בו ביום ירושלים”. בניין זה מבטא בעיני את הרעיון ששיבתנו קיבלה מרבש”ע תפקיד עצום, הנמשך מאז עד היום הזה ואף לעתיד.

מי שלמד אצל הרב הדרי זצ”ל תנ”ך שמע רבות את המושג: היסטוריוסופיה⁹. הוא יודע שיש להסתכל על המאורעות במבט אלוקי. ההיסטוריוסופיה של מקום זה היא שחזרה השכינה, וישיבת הכותל קיבלה מרבש”ע שליחות עצומה. ייתכן שאנו ענווים או ממעיטים בערך העובדה שאנו יושבים ולומדים תורה במקום הזה. אך הדבר אינו נכון – אנו החזרנו את תורה לירושלים המקודשת! אנו נושאים כאן את כתר התורה עד היום הזה. כל אחד מהיושבים כאן בישיבה – בין אם הוא נמצא כאן כעת ובין אם הוא משרת כעת בצבא – שייך לישיבת “הכותל”, שייך לחבורה הזו העוסקת בהחזרת עטרת התורה – היא השכינה – לירושלים מידי יום. זו המשמעות של לימוד תורה כאן.

כמו כן, אנו מחזירים את העטרה של ירושלים מידי יום על ידי תפילת מנחה ב”כותל הקטן”. שם עדיין לא הסתיימה מלחמת “ששת הימים”. עם ישראל עדיין אינו מכיר בערכו של “הכותל הקטן”, לכן שם המאבק והקרוב עוד ממשיך, שם עוד לא נגמרה המלחמה. מספר תלמידים מהישיבה הולכים בכל יום להתפלל ולאייש את המקום. אני מבקש לחזק את העניין הזה ולהבין את גודל תפקידנו. לפעמים קשה להבחין בגדלות דברים מאחר ומביטים במבט קצר-טווח. על כך אומר הנביא¹⁰: “על הר גבה עלי לך

ירושלים. שבעים שנה חלפו מאז שקמה מדינת ישראל, חמישים ואחת שנים חלפו מאז עם ישראל שב לירושלים, ועימו השכינה.

“המחזיר שכינתו לציון”

אלו ימים גדולים. עם ישראל חזר לארצו, לרובע היהודי, לירושלים העתיקה. קול התורה חזר למקום שהוא “לב העולם”⁷. כיום, כל מדינות העולם חוששות מאחר ונשיא ארה”ב הודיע שבעוד מספר ימים השגרירות האמריקנית תיפתח בירושלים, כאילו שעד היום הם לא ידעו שחזרנו לכאן. אלו הם דברים פשוטים, שאני חושב שאיננו מתבוננים בהם מספיק.

עם ישראל חזר לירושלים, ומו”ר הרב הדרי זצ”ל החזיר אליה את השכינה, שגלתה עם ישראל. הוא החזיר אליה את קול התורה. יחד עם קומץ חלוצים צעירים הוא חזר לכותל הדרומי והקים ישיבה, מקום בו לומדים תורה, ויישב את העיר העתיקה בתלמידי הישיבה. לימים, הרב הדרי זצ”ל זכה להקים בניין ענק של אלפי מטרים מרובעים, מקום תורה, הקרוב ביותר שניתן לבנות בעיר העליונה בסמיכות אל הר בית ה’. כך קמה ישיבת “הכותל”. השכינה הגולה שבה להר ציון ולירושלים. ישיבתנו החזירה את התורה ואת השכינה למקום הזה.

יום ירושלים, הוא חגה של ישיבת “הכותל”. יום ירושלים הוא החג של אלה המבינים יותר את עניינו של עם ישראל. רוב הציבור מבין את עניינו של “יום העצמאות”, אך מיעוט אנשים מבינים את עניינו של “יום ירושלים”. לא רבים מבינים את משמעות היום בו חזרה שכינה לירושלים, למקום ממנו גלינו, למקום ממנו גלתה שכינה ו”גלה כבוד מישׂראל”⁸.

⁷ עיין הזוהר הקדוש, פנחס, דף רכא, עמוד ב: “ירושלם בגו שאר ארעאן, קלבא בגו שייפין. ועל דא איהי באמצעייתא דכולי עולמא. קלבא גו שייפין” [תרגום: ירושלים בתוך שאר הארצות כמו לב בתוך האזורים, ועל כך היא באמצע כל העולם, כמו לב בתוך האזורים].

⁸ שמואל א, פרק ד, פסוק כא

⁹ מחשבת ההיסטוריה

¹⁰ ישעיהו, פרק מ, פסוק ט

הלילה יחלו כאן מספר ימים של מופע קרקס מסוים "שאיננו מתאים כלל לעיר הקודש שלנו", כמופיע במכתבו של הרב הראשי לירושלים, שנכתב כחלק ממערכה שאנו מנהלים בעניין. "יש שם חוסר צניעות", כתב הרב אריה שטרן שליט"א בעדינותו, אך אני רוצה להגיד את הדברים מפורשות. לידינו, במקום הקדוש הזה, יהיה אירוע שאינני יודע את צביונו לפרטיו, אבל מהות הדברים כרוכה באביזריהו דגילוי עריות ועבודה זרה. בבקשה, אל תלכו לשם! זהו הקרב על ירושלים! אני מבקש: אל תצאו מבית המדרש בזמן הזה, אל תתנו כוח לטומאה. זה הקרב של ימינו על ירושלים! הקרב על ירושלים לא נגמר בכדורים. ה"חפץ חיים" אמר שהמלחמות בעתיד תהיינה מלחמות של אמונה. זהו הקרב על קדושת ירושלים, וחלילה אם בן ישיבה ילך לראות כיצד מוכרים בשר טרף בירושלים ולא יעשה קריעה על כך, כי אנו אנשים קטנים. כולנו מזדעזעים מתיאורה של הגמרא¹² אודות אותו רשע שהציע ספר תורה ובא על אותה זונה בקודש הקודשים, זה בעיני אותו הדבר! הרובע היהודי הוא פלטין של מלך, וישיבת "הכותל" היא פלטין של מלך. שכינה חזרה לציון, ומנסים לקלקל את זה! זה נראה כאילו מדובר בעניינים הקשורים לכסף, אבל בעומק הדבר מדובר במלחמה בין שרי מעלה.

מי המקיים את השכינה במקום הזה? לימוד התורה שלנו, בני הישיבה. קיימות ברובע גם הישיבות "פורת יוסף", "אדרת אליהו" ואחרות, אבל עם ישראל בא לפה, ומבחינת הציבור הדתי-לאומי שאנו משתייכים אליו רק ישיבת הכותל היא הכתובת. זו משמעות הדברים. זכינו והננו לומדים תורה, תורת ארץ ישראל, תורת ירושלים, בבית מדרשנו.

"פי מציון תצא תורה"

האם אכן אנו מבינים את שליחותנו? האם כל בחור או אברך בישיבת "הכותל" מבין את השליחות שהוא

מבשרת ציון". כאשר עולים גבוה – רואים את מהות העניין שלמטה.

בנוסף, אנו עוסקים בהחזרת שכינה אל מקום שהקדושה נמצאת בו בכוח ורוצה לפרוץ ולהיות בפועל. כוונתי לרחבה שקראו לה פעם "עזרת ישראל", המצויה בצד הדרומי של הכותל המערבי. הקדושה רוצה שהמוני יהודים יתפללו בכל רחבת הכותל המערבי, שלא עזבה אותו שכינה אפילו יום אחד¹¹, ואנו שותפים בזאת. אני קורא לכם, בני הישיבה ללכת להתפלל שם מנחה מידי יום רביעי. אין צורך שכל הישיבה תלך, אבל חשוב שתתקיים שם קביעות משמעותית.

בעוד חמישים שנה נבין את חשיבות הדבר. נחוש סיפוק על שאנו פעלנו בזאת. יביאו אתכם, כמו את הצנחנים משחררי הכותל, למסיבות הודאה בישיבות. יבקשו מכם: 'ספרו, מה היה בכותל הקטן? ספרו, מה היה בעזרת ישראל?' אנו פועלים זאת, ואני קורא לכם לחזק את זה. כחלק מכך, בליל שבת קודש הקרובה – המכונה: "שבת ירושלים" – נרד בראש הישיבות שתתארחנה אצלנו ויחד עם ישיבות נוספות להתפלל שם, לגאול את המקום הזה משממונו, להחזיר את הקדושה אל המקום השמם הזה, אשר בו מחללים את השם כשמתפללים בו נשים וגברים ביחד, חלילה, בהסכמת אי אלו גורמים. זהו חילול השם! זהו חסרון במורא המקדש! הרב קוק זעק בשעתו כשרק רקדו ריקוד ברחבת הכותל. גם אם אחרים אינם רואים זאת כך, הרי אנו בני ישיבה, בני תורה, בני שכינה, ולכן אנו פועלים כפי שאנו פועלים.

"גם את זה לעמית זה עשה האלקים"

זכינו ומצויים אנו בפלטין של מלך. מקום שכזה הוא מקום לא פשוט. מכיוון שיש כאן קדושה, אף הטומאה שואפת להתמקם כאן. הקרב האמיתי הוא קרב בשמיים בין הקדושה לטומאה.

¹² גיטין, דף נו, עמוד ב

¹¹ עיין שמות רבה, פרשה ב, אות ב

הכותל; להוסיף וללמוד תורה, תורת הנצח, יסוד החיים והקיום של עם ישראל, כאן בירושלים.

"פְּרוּף הַבָּא בְּשֵׁם ה'

מה המשמעות של הדברים בחיי היום-יום? חבל שנפסיד הכל בשל פרטים קטנים. בשבת זו, "שבת ירושלים", תשבותנה כאן ישיבות רבות. הלוואי ויכולנו לאפשר זאת ליותר ישיבות. כולם נוהרים לירושלים ומעוניינים לבוא לישיבת "הכותל". אור ליום ראשון יתקיים כאן ליל לימוד בהשתתפות מאות בני-ישיבות. למחרת, ב"יום ירושלים", יתקיים כאן יום לימוד של מאות לומדים. בהיותי צעיר, יום ירושלים היה עבור הצעירים יום טיול, היום שכינה חוזרת לישיבת "הכותל". בעזרת ה', בית המדרש יהיה מלא ושוקק לימוד תורה. אני חש הרגשה נישאה, הרגשת שמחה עצומה. זוהי הרגשה של טהרה, של זכות, שמחה על כך שזכינו לשליחות זו.

הבה נתבונן כיצד הייתה נראית הבאת הביכורים כשבית המקדש היה קיים. פרק שלישי של מסכת ביכורים מתאר זאת. היו מגיעים לירושלים יהודים מעכו, מאשדוד ומחיספין, ואנשי ירושלים היו יוצאים לקראתם, ו"לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים" – בני תורה מקבלים בני תורה – "וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם"¹⁵ ושואלים בשלומם: אחינו אנשי מקום פלוני! באתם לשלום?¹⁶ בהלכה ישנן חשבונות אם מותר להפסיק את העבודה לצורך הברכה השנייה של ברכת המזון¹⁷ או לתפילה¹⁸, הלוא העולם נברא כדי לעשות ואולי אף יש בכך גזל מן העבודה עבור הפועלים. אף על פי כן, הפסיקו לצורך קבלת הפנים למביאי הביכורים.

נושא על כתפיו הצעירות? האם אנו מבינים שאלפי שנים חיכה עם ישראל שילמדו קידושין ברובע היהודי בישיבת "הכותל"?

הנביא ישעיהו ניבא בנבואתו הגדולה¹³: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נֶכּוֹן יְהִי הַר בֵּית ה' פְּרֹאֵשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מַגְבָּעוֹת וְנִהְרָוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם" – שגרירות אמריקה – "וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַחֲרֵיתוֹ פִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם". על אף שכוונתו היא למקום המקדש, אבל כעת הדברים נוגעים גם לגבי ירושלים, ואנו בדרכנו למצב זה. אנו רואים בעינינו את התקיימות דברי הנביאים. האם אנו מבינים שלנבואה זו שייכות לישיבתנו? אנו יודעים את זה, אבל כשאין מתבוננים לא רואים והדברים נותרים מטושטשים. האם אנו מבינים שכל היושב ולומד תורה בישיבת "הכותל" נושא על גבו הלום של דורות? הדבר מחייבו! הוא מחייב עמל תורה, מחייב גדלות בתורה של המחזיר שכינתו, מחייב להבין שזו השליחות שלנו על ציר ההיסטוריה של הנצח.

אומר דברים שאף אם איני מבין אותם לאשורם משוכנע אני שהם אמיתיים. אין זה פלא שמו"ר הרב הדרי זצ"ל, שהוא המחזיר את קול התורה למקום זה, הסתלק בספירת 'נצח שבנצח' שבספירת העומר. הרי אמרה הגמרא¹⁴: "והנצח" – זו ירושלים", והנצח של הנצח הוא לימוד התורה בישיבת הכותל בירושלים. האם אנו אכן רואים זאת? סביר להניח שלא, ולפיכך יש צורך בשיחה זו.

ברצוננו לתרגם את הדברים למעשה. מהו תפקידנו? תפקידנו הוא להוסיף בניין ביתר שאת וביתר עון, לחזק את שליחותנו הנצחית – להביא תלמידים רבים שיישאו את כתר התורה במקום הזה, שיישאו את קיום החזון הנבואי; להמשיך ולחזק את אחיזת הקדושה של עם ישראל ב"כותל הקטן" וברחבה הדרומית של

¹⁵ עיין שם בפירוש משנה ראשונה: "ומשמע דאפילו תלמידי חכמים צריכין לעמוד בשעה שעוסקין בתורה".

¹⁶ ביכורים, פרק ג, משנה ג

¹⁷ עיין שולחן ערוך, אורח חיים, סימן קצא

¹⁸ עיין שם, סימן ק, סעיף

¹³ פרק ב, פסוקים ב-ג

¹⁴ ברכות, דף נח, עמוד א

שעלינו לשמוח בשליחות ההיסטורית והעליונה שרשב”ע הטיל עלינו. אין לנו במה להתגאות, אך יש לנו על מה לשמוח – שמחה על הגדלות, שמחה על הזכות שיש בצידה מחויבות גדולה.

”אזר הַדָּשׁ עַל צִיּוֹן תְּאִיר”

ברצוני לסיים בדברים שאמר הרב צבי יהודה זצ”ל לפני עשרות שנים בליל ”יום ירושלים”. בסוף ”יום ירושלים” ינהרו רבים לעצרת שמחה בישיבת ”מרכז הרב”, כהמשך דרכו של הרב זצ”ל. ברצוני לקרוא דברים שאמר בשעתו הרב צבי יהודה אודות ישיבת ”מרכז הרב”, ואני סבור שהינם נכונים אף אלינו בישיבת ”הכותל” ואף בימינו אלה²⁰: ”ככל שנכיר את השליחות האלוקית שלנו, את התפקיד האלוקי שלנו – התפקיד שקיבלנו מרבש”ע – של מסירות נפשנו על התורה, מכאן, מתוך ארבע אמות אלו הקדושות שלנו” – ואני אומר זאת גם על ארבע האמות הקדושות פה בישיבת ”הכותל” – ככל שנדע, נזכיר ונשנן לנו זאת” – נעמיק ונבחן את הדברים – ”יותר ויותר תתגלה ההצלחה הגדולה, הסייעתא דשמיא הגדולה, עלינו ובתוכנו ומתוכנו” – היינו מתוך הישיבה האור יפרוץ גם החוצה לכל בית ישראל.

סוף דבר למעשה, עלינו לשמוח בחלקנו, להתכונן לקראת שבת זו, לקראת ”יום ירושלים”, לדעת שאנו אנשי ירושלים של דור עולי הרגלים של תשע”ח, לשמוח ביום-יום, להאיר פנים ולהבין את התפקיד הגדול שאנחנו חיים אותו.

מדברים אלו עלינו ללמוד כיצד לארח בפנים מאירות את הבאים בצל קורותינו ביום זה. ניתן אף להציע להם מקום למקלחת ולהתארגנות. הלוא כל אמא שיש לה בית קטן הייתה רוצה שכל הילדים יגיעו וגם בני הדודים, אלא שהמקום אינו מאפשר זאת. הלוואי והיינו יכולים להזמין את כולם להסתופף כאן: ”ירושלים לא נתחלקה לשבטים”¹⁹ אלא שאנו שומרי הקודש, מעמידי הקודש, מעמידי הנצה, בואו היכנסו!

לדוגמא, תושבי הרובע היהודי יכולים לרטון על ההפרעות בזמן סיורי הסליחות בחודש אלול. אך זהו מבט של קטנות, הזוכה למבט בעל גודל שמח בצפיפות זו, שמח בכך שאף יהודים שאינם יודעים לבקש סליחות מוצאים לעצמם תירוץ לבוא לכותל ולירושלים. וכן בחנוכה, ניתן להיות מוטרדים מקשיי המעבר הנגרמים עקב סיורי החנוכיות, אך אפשר לשמוח בכך שיהודים חשים צורך לבוא למקום בו פועם לב הקדושה, למקום בו מתממשת נבואת ישעיהו. תושב הרובע, אם הינו אדם גדול בעל אופק רוחני, שמח בזכיתו העצומה לגור במקום שכזה, על אף קשיי החניה. בעיניו הקשיים הם כאין וכאפס לעומת הזכות ההיסטורית הגדולה לה זכה. כך יש להרגיש, לעניות דעתי, וכך אני מנסה לעבוד על עצמי להרגיש.

שמעתי ממו”ר הרב הדרי זצ”ל שכשרקדו בחוצות עם קום המדינה, הגיפו שמשי האדמו”ר מבעלז את החלון, מפני שהציונים רוקדים למטה. אך האדמו”ר הורה להם לפתוח את החלון: הרי יהודים שמחים שחזרו לארצם, חזרו לירושלים! יהודים מחפשים את הקודש. הם אמנם באים לקרקס, אבל נשמתם מבקשת את הקודש. כמובן שלמעשה אל לנו לתת את היד לדבר שיסודו באיסורים.

אם מישהו סבור שמשמעות הדברים היא להתגאות, אני איני חושב כך. המשמעות היא

²⁰ שיחות הרב צבי יהודה, מועדים, חלק ב, יום ירושלים, שיחה ד, עמוד 289

¹⁹ בבא קמא, דף פב, עמוד ב

